

Årsberetning 2017

Innholdsfortegnelse

Forord av rådmann Tord Buer Olsen.....	3
Året som gikk.....	5
Årsberetning.....	8
1 Økonomi.....	8
1.1 Drift.....	8
1.2 Investeringer.....	15
1.3 Lånegjeld.....	17
1.4 Utlån.....	18
1.5 Likviditet og soliditet.....	18
1.6 Fondsmidler.....	19
1.7 Oppsummert status økonomi.....	20
2 Likestilling.....	22
2.1 Lønn og kjønn.....	22
2.2 Diskriminering og likestilling.....	22
3 Betyggende kontroll og etisk standard.....	24
3.1 Etisk standard.....	24
3.2 Internkontroll.....	24
4 Kommunale samarbeid.....	25
4.1 Fellesenhet økonomi.....	25
4.2 Innkjøp.....	25
4.3 Lillehammer Region Brannvesen.....	25
4.4 Legevakt.....	26
4.5 KAD (Kommunale akutte døgnplasser – Øyeblikkelig hjelp).....	26
4.6 Intermediære plasser.....	26
4.7 Samhandlings- og utviklingsenheten.....	26
4.8 Lillehammer-region vekst (LRV).....	26
4.9 Idrett i skole.....	26

Forord av rådmann Tord Buer Olsen

Lillehammer kommunes resultat for 2017 gir grunn til forsiktig optimisme. For andre år på rad har kommunen et netto driftsresultat som tilfredsstillende egner seg og andres krav til forsvarlig økonomisk drift. Lillehammer kommunes regnskap for 2017 er gjort opp med et regnskapsmessig mindreforbruk på 40,2 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til budsjettet «overskudd» på 44,1 mill. kroner som er avsatt til disposisjonsfond jamfør budsjett. Regnskapet viser et netto driftsresultat på 77,8 mill. kroner, eller 3,2 % i forhold til brutto driftsinntekter.

Dette er i seg selv gledelig, men det viktigste er årsaken, nemlig at organisasjonens anstrengelser for å endre arbeidsmåter og ta en kritisk gjennomgang av driften har gitt resultater.

I denne sammenhengen er det spesielt tjenester innen helse og omsorgssektoren som er inne i krevende omstillinger. Sektoren har kommet et stykke på vei med det overordnede målet om å få økonomisk kontroll innenfor reduserte rammer, samtidig som man forbereder seg på fremtiden. Slitasjen på ansatte og ledere har vært stor. Balansen mellom å ha fokus på endring samtidig som kjernedriften skal ivaretas kan være krevende.

Imidlertid er det ingen grunn til å redusere innsatsen, hverken i helse og omsorg eller andre sektorer. Med de utfordringer kommunesektoren står overfor i fremtiden må det alltid gjennomføres vurderinger – og stilles kritiske spørsmål - om det vi holder på med og hvordan vi gjør det, er mest hensiktsmessig for alle parter. Det er imidlertid grunn til å tro at grunnstrukturene og de større omstillingene innen helse – og omsorgssektoren vil komme på plass i løpet av 2018.

Med andre ord må de endringsarbeidene som gjøres gå over til en tjenesteproduksjon med rett fokus og fortsatt gode tjenester.

Lillehammer kommune har identifisert tre mål som kommunen må nå for å ha en rimelig grad av økonomisk handlefrihet fremover:

- Netto driftsresultat må utgjøre minst 1,75 % av driftsinntektene pr. år.
- Disposisjonsfond må utgjøre minst 10 % av driftsinntektene
- Netto lånegjeld må være mindre enn 75 % av driftsinntektene

Målsettingen om et netto driftsresultat på minst 1,75 % av driftsinntektene er nådd for 2017 med et resultat på 3,2 %. Selv om hele årets overskudd overføres disposisjonsfondet vil målet om 10 % fortsatt ikke være nådd. Det vil derfor være rådmannens anbefaling at årets overskudd blir overført disposisjonsfondet for å styrke dette og komme nærmere 10 % - målet. Å nå disse målene er helt nødvendig, kommunen trenger reserver for å møte uforutsette hendelser og til egenkapital i forbindelse med mange og store fremtidige investeringer.

Summen av netto driftsresultat utgjør 77,8 mill. kroner mot budsjettet 24,2 mill. kroner. Det regnskapsmessige overskuddet er på 40,2 mill. kroner. Hovedårsaken til dette er at netto skatteinntekt er 30 mill. kroner høyere enn budsjettet.

Netto lånegjeld tilsvarte ved inngangen til 2018 78 % av driftsinntektene. Med dette er målsettingen om et tak for netto lånegjeld i % av driftsinntektene brutt. Samtidig vet vi at kommune står overfor store investeringer i årene framover, og at det vil kreve betydelige egenkapital for å holde gjeldsgraden så lav som mulig.

Erfaringer fra både Lillehammer og mange andre norske kommuner viser at det er mulig å forene mindre pengebruk med bedre tjenester. Det vil alltid handle om å tenke nytt og å gjøre ting på andre måter. Det kreves administrativ og politisk vilje for å forberede kommunen på det som kommer av utfordringer.

Høyt sykefravær er en utfordring for offentlige sektor. Samlet sett er det en økning i kommunesektoren de senere årene. Lillehammer kommune har i 2017 en svak nedgang fra 8,9 til 8,6 prosentpoeng. Fortsatt fokus på nærværarbeid, blant annet gjennom deltagelse i KS programmet «IA-ledelse 2.0», skal bidra til ytterligere nedgang i årene fremover.

Som det kommer frem av årsberetningen har 2017 på nytt vært et år preget av svært høy aktivitet både i den kommunale organisasjonen og byen som sådan. Lillehammer er en by hvor det skjer mye, ikke minst gjennom små og store arrangement.

Året som gikk

JANUAR

Brann i Lillehammer sentrum. De 16 evakuerte personene blir ikke fysisk skadet, men den gamle trebygningen totalskades i brannen. Brannvesenet gjør en formidabel innsats og klarer å forhindre at brannen sprer seg videre til trebebyggelsen i sentrum.

Lillehammer kommune, Oppland fylkeskommune, Statens vegvesen og Lillehammer næringsforening signerer en 5-årig avtale om å samarbeide for å utvikle en enda mer attraktiv by for innbyggere, besøkende og næringsliv.

Offisiell åpning av Familiens hus med helsestasjon, barnevern, skole- og barnehageadministrasjon.

FEBRUAR

Den årlige Snowballkonferansen går av stabelen. For sjuende gang samles nasjonale aktører for å oppdatere seg om destinasjonsutvikling.

MARS

Lillehammer bibliotek åpner dørene også utenfor åpningstid. Du kan nå oppgradere lånekortet ditt og låse deg inn til «meråpent bibliotek».

Rapporten om et mulig OL på Lillehammer i 2026 eller 2030 legges fram for kommunestyret, som bestilte rapporten høsten 2016. Rapporten kartlegger styrkene og svakhetene ved et eventuelt Lillehammer-kandidatur.

APRIL

Kommunen har taksert alle eiendommene i kommunen. Takseringen skal bidra til å legge grunnlaget for ny eiendomsskatt.

MAI

Lillehammer kommune er en av samarbeidspartnerne når det internasjonale fribynettverket ICORN samler mer enn 300 forfattere, kunstnere, aktivister, fribyrepresentanter og andre gjester fra 60 land deltar under Norsk litteraturfestival.

JUNI

Det blir klart at det framtidige fylkesmannsembetet for Hedmark og Oppland skal lokaliseres på Lillehammer. Kommunal- og

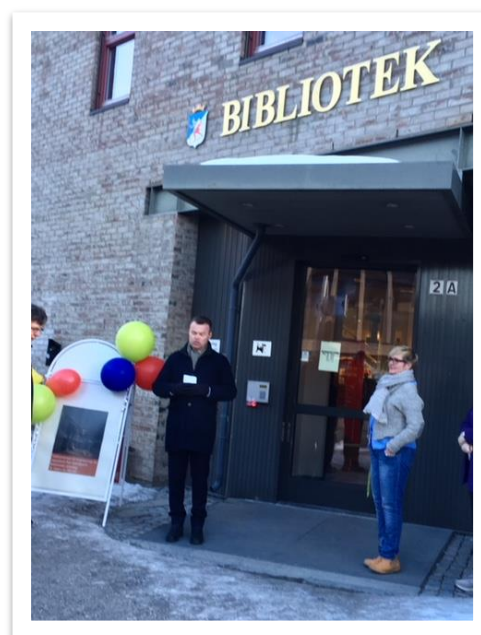

Foto: Lillehammer 2017

Foto: Lillehammer 2017

moderniseringsdepartementet uttaler at regional balanse og potensiale for utvikling var avgjørende for at Lillehammer ble valgt.

Lillehammer søker UNESCO om å bli litteraturby og inngå i nettverket Creative Cities.

Kongeparet ankommer Vingnesvika med Skibladner i forbindelse med at de begge fyller 80 år i 2017. I alt 10.000 mennesker møter opp for å hylle kongeparet.

JULI

Landbrukskontoret i samarbeid med Norsk Landbruksrådgiving ønsker større og bedre avlinger i fjellet og gjennomfører prosjekt med mål om å øke grovforproduksjonen.

AUGUST

Nybygget til Lillehammer interkommunale legevakt åpner. Det topp moderne bygget ligger under hovedinngangen til sykehuset og ligger tett på samarbeid med kirurgisk poliklinikk og akuttmottak.

Foto: Lillehammer 2017

Det gjennomføres en fullskala beredskapsøvelse med flere samarbeidspartnere for å teste ut beredskapen ved store arrangementer.

Aktivitetsparken på Strandpromenaden åpnes.

Lillehammer byfest arrangeres for første gang med stor suksess.

SEPTEMBER

Rapport om lokale virkninger av alternative traseer for E6 er klar. Rapporten er bestilt av Lillehammer kommune og er ment som et underlag for kommunens egen saksbehandling.

Foto: Lillehammer 2017

Kommunen gjennomfører Stortings- og sametingsvalg.

OKTOBER

Arbeidet med oppgradering av dam Kroken starter. Arbeidet skal pågå i ett år, fram til 31. desember 2018. Det er Eidsiva Vannkraft som bygger om og forsterker dammen etter pålegg fra myndighetene.

UNESCO tildeler Lillehammer statusen som litteraturby i nettverket av totalt 64 kreative byer.

Idrettens hus åpner. Det er ventet at både nåværende og framtidige idrettsfolk vil nyte godt av dette fellesskapet i åra som kommer.

NOVEMBER

Det blir klart at fra 1. januar 2018 vil landets kommuner overta gjennomføring av borgerlig vigsel fra Tingretten.

Lillehammer kommune setter ny fart på arbeidet med miljøfyrtårn. Sertifiseringa favner vidt om arbeidsmiljø, avfall, innkjøp og energi.

Lillehammer Legacy Center opprettes i Idrettens hus.

DESEMBER

Lillehammer kommune lanserer nye nettsider.

Foto: Stein B. Olsen/Lillehammer 2017

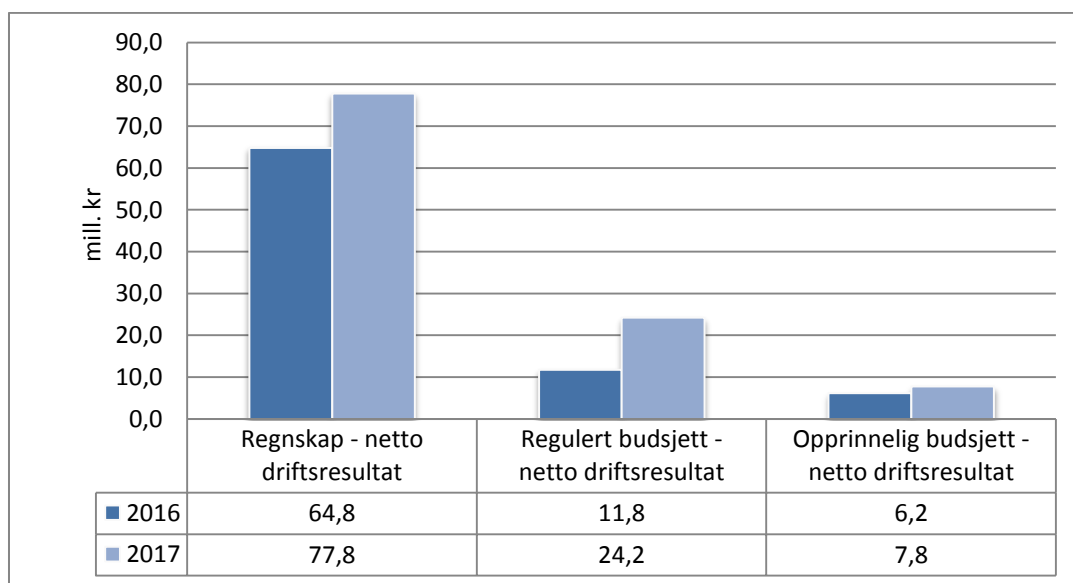
1 Økonomi

Dette kapitlet tar for seg hovedstørrelsene til økonomien til Lillehammer kommune for 2017. For mer detaljerte opplysninger, se Regnskap med noter 2017 – Lillehammer kommune. I de kommende analysene vises det direkte til regnskapsskjemaene.

1.1 Drift

Lillehammer kommunes regnskap for 2017 er gjort opp med et regnskapsmessig mindreforbruk på 40,2 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til budsjettet «overskudd» på 44,1 mill. kroner som er avsatt til disposisjonsfond jamfør budsjett.

Regnskapet viser et netto driftsresultat på 77,8 mill. kroner, eller 3,2 % i forhold til brutto driftsinntekter mot 1,0 % i regulert budsjett. Dette er 0,5 prosentpoeng lavere enn snittet i Kommunegruppe 13 og 0,6 prosentpoeng høyere enn snittet i Oppland. Netto driftsresultat bør over tid ligge på minimum 1,75 % for å skape en robust økonomi og skaffe handlingsrom for fremtidige investeringer.

Figuren viser netto driftsresultat og budsjettet netto driftsresultat for Lillehammer kommune 2016-2017 (tall i mill. kr).

Vesentlige økonomiske avvik i forhold til budsjett forklares kapittel 1.1.1 og 1.1.2 via regnskapsskjema 1A og 1B.

1.1.1 Regnskapsskjema 1A - Driftsregnskapet

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2017	Regulert budsjett 2017	Mer-/mindreforbruk
FRIE DISPONIBLE INNTEKTER			
Skatt på inntekt og formue	-769 643	-728 815	-40 828
Ordinært rammetilskudd	-649 341	-658 869	9 528
Eiendomsskatt annen eiendom	-35 913	-31 160	-4 753
Eiendomsskatt boliger og fritidsboliger	-96 724	-97 602	878
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	-65 220	-63 811	-1 409
Sum frie disponible inntekter	-1 616 842	-1 580 257	-36 585
FINANSINNTEKTER/-UTGIFTER			
Renteinntekter og utbytte	-47 888	-43 462	-4 426
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-1 449	-676	-773
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	62 118	63 858	-1 740
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0
Avdrag på lån	77 618	75 362	2 256
Netto finansinntekter/-utgifter	90 399	95 082	-4 683
AVSETNINGER OG BRUK AV AVSETNINGER			
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0
Til ubundne avsetninger	74 850	74 850	0
Til bundne avsetninger	0	0	0
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-30 829	-30 829	0
Bruk av ubundne avsetninger	-3 000	-3 000	0
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0
Netto avsetninger	41 021	41 021	0
FORDELING			
Overført til investeringsregnskapet	30	0	30
Til fordeling drift	-1 485 392	-1 444 154	-41 238
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 445 224	1 444 154	1 070
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	-40 168	0	-40 168

Lillehammer kommune har et positivt avvik jamfør regnskapsskjema 1A på fellesinntekter og fellesutgifter på 40,2 mill. kroner;

- 36,6 mill. kroner høyere frie disponible inntekter enn regulert budsjett. Hovedsakelig er dette:
  - Netto skatteinntekter 31,3 mill. kroner høyere enn budsjett;
    - Skatt på inntekt og formue totalt 40,8 mill. kroner høyere enn regulert budsjett. Det er generelt en høyere skatteinntekter i Norge enn forutsatt i budsjett 2017, og for Lillehammer en høyere økning enn snittet av landet. For å følge godt innarbeidet forsiktighetsprinsipp vedrørende inntekter, justerte ikke Lillehammer kommune opp budsjetterte inntekter som følge av justeringen gjennom revidert nasjonalbudsjett.
    - Rammetilskudd 9,5 mill. kroner lavere enn regulert budsjett. Dette er knyttet til lavere inntektsutjevning enn forventet i budsjettet, og henger sammen med den generelt høye skatteinntekten totalt i Lillehammer kommune sammenlignet med landet for øvrig.

- Andre generelle statstilskudd 1,4 mill. kroner høyere enn budsjett. Dette knytter seg hovedsakelig til rente og avdragskompensasjon fra Husbanken.
- 4,7 mill. kroner lavere netto finansutgifter enn budsjett (positivt avvik) er satt sammen av følgende poster:
  - Renteinntekter, utbytte og avkastning på finansielle instrumenter er til sammen 5,2 mill. kroner høyere enn budsjett. Merinntektene er fordelt på høyere renteinntekter knyttet til startlån, høyere renteinntekter knyttet til ledige midler på bankkonti generelt, utbytte og avkastning på finansielle plasseringer.
  - Renteutgifter er 1,7 mill. kroner lavere enn budsjett, og svært nær budsjettet nivå.
  - Avdrag på lån er 2,3 mill. kroner høyere enn budsjett. Lillehammer kommune praktiserer minimumsavdrag. Minimumsavdrag er det minimum kommunen kan betale i avdrag gjennom et år, og er en funksjon av årlige avskrivninger, bokførte verdier og langsiktige lån. Minimumsavdrag 2017 ble 2,3 mill. kroner høyere enn det som var budsjettet.

1.1.2 Tjenesteområdene i henhold til regnskapsskjema 1B

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2017	Regulert budsjett 2017	Mer-/mindreforbruk
Til fordeling drift (Fra budsjettskjema 1A)	1 445 224	1 444 154	-1 070
Netto driftsutgifter pr Område			
Eiendom drift	0	0	0
Eiendom	30 829	32 428	1 599
Teknisk drift	0	0	0
Vann og avløp	0	0	0
Park og idrett	28 811	29 187	376
Veg og trafikk	25 638	25 461	-177
Byggesak	4 605	4 853	249
Plan og miljø	11 510	12 250	740
Fagavdeling by og samfunnsutvikling	802	882	79
Lillehammer kirkelige fellesråd	11 217	11 217	0
Sektor by- og samfunnsutvikling	113 413	116 278	2 865
Hjemmetjenesten	164 780	160 389	-4 391
Lillehammer helsehus	169 399	163 337	-6 062
Rehabilitering	21 262	23 804	2 542
Samhandlingsreformen	15 095	9 852	-5 244
Fagavdeling helse og velferd	8 430	8 715	285
Legehelsestjenester	29 247	26 165	-3 082
Sektor helse og omsorg	408 214	392 263	-15 952
Tilrettelagte tjenester	191 309	189 395	-1 914
Psykisk helse og rus	32 805	33 646	842
Sysselsetting	0	0	0

Tildelingsenheten	24 693	25 586	892
Sektor velferd	248 807	248 627	-180
Barnevernstjenesten	51 178	56 503	5 325
Grunnskole	328 726	328 062	-664
Fagavdeling oppvekst, utdanning, kultur	10 039	10 288	249
Kultur	46 026	43 412	-2 615
Lillehammer helsestasjon	20 632	20 832	200
Nav	48 909	49 058	149
Lillehammer læringscenter	52 703	52 740	37
Barnehager	186 712	186 308	-404
Sektor oppvekst, utdanning og kultur	744 925	747 202	2 278
Rådmannsfunksjon	11 894	11 859	-35
Politisk virksomhet	7 590	8 195	605
Strategi og utvikling	0	0	0
HR	15 832	16 309	477
Dokumentasjon og Service	13 893	12 749	-1 144
Stabsfunksjoner	6 571	7 700	1 129
Økonomi	1 577	1 323	-255
IT	48 287	47 996	-291
Kommuneadvokat	2 429	2 193	-237
Innkjøp	2 691	3 082	391
Økonomisk planlegging og analyse	6 022	6 654	631
Næringsutvikling	5 938	5 753	-184
Fellesområdet*	-192 858	-184 028	8 831
Fagenheter og andre	-70 135	-60 216	9 919
Netto for alle Område	1 445 224	1 444 154	-1 070

* Fellesområdet inneholder områdene Revisjon og Kontrollutvalg, Omplasseringsutvalg/overtallige, Fellesområdene for brann og feier , Lillhammer Kommunes andel av felles funksjon - Skatt og innføring, Landbruk.

Områdene i skjema 1B viser et merforbruk på til sammen 1 million kroner. Av dette, har tjenesteområdene et totalt negativt avvik på 9,9 mill. kroner og Fellesområdet et positivt avvik på 8,8 mill. kroner. Vesentlige avvik, avvik utover 1 mill. kroner, forklares nedenfor:

Eiendom + 1,6 mill. kroner

Eiendom har hatt mindre kalkulatoriske kostnader enn budsjettet. Dette sammen med økte husleieinntekter og vakanse i stillinger har gjort eiendom i stand til å utføre ekstra vedlikehold på eiendomsmassen utover «normalt» driftsår med 8 mill. kroner.

Hjemmetjenesten - 4,4 mill. kroner

Avviket er på nivå med prognostisert resultat pr 3. kvartal. 2017 var et krevende år med økning i antall vedtakstimer. Budsjettavviket er i stor grad knyttet til vikarinnleie for å sikre tilstrekkelig fagdekning og bemanning.

Ved en utvidelse av leasingperioden på hjemmetjenestens biler fra tre til fem år, var restverdien lavere enn forventet. Det påløp en merutgift i 2017 på om lag 1,2 mill. kroner.

Det er også et avvik på kostnader til trygghetsalarmer. Hjemmetjenesten delte ut mange nye alarmer i 2017 etter at det i oktober 2016 ble besluttet at alle som vil ha trygghetsalarm skal få. Totalt 243 alarmer ble tildelt i 2017. Der hvor trygghetsalarmer inngår som en del av helsetjenester, dekker Lillehammer kommune utgiften.

Lillehammer Helsehus – 6,1 mill. kroner

Avviket er på nivå med prognostisert resultat pr 3. kvartal. 2017 har vært et økonomisk og faglig krevende år for Lillehammer helsehus. Noro-virus har i starten på 2017 og avslutningsvis i 2017 gitt utfordringer, både på bemanningssiden og med tanke på inntak av pasienter.

Budsjettavviket er i stor grad knyttet til vikarinneleie for å sikre tilstrekkelig fagdekning og bemanning.

Det er gjennomgående stor aktivitet på hele helsehuset. Det er stor behandlingsintensitet noe som medfører økt ressursbruk.

Helsehuset har bygget opp et høyt kvalifisert tilbud med et faglig godt renommé for spesielt krevende og utagerende pasienter med demenssykdom. Natttjenesten ved sterkenheten har blitt styrket gjennom året som følge av en grundig risikovurdering.

Rehabilitering + 2,5 mill. kroner

Tjenesteområdet har i 2017 et positivt avvik på 2,5 millioner kroner. Dette fordeler seg slik:

- 1,2 mill. kroner på Aktiv omsorg
- 1,3 mill. kroner på Lillehammer rehabiliteringssenter

Aktiv omsorg:

Aktiv omsorg ble flyttet over til tjenesteområdet i 2017 og det ble tilført midler som ikke er benyttet. Dette fremkommer som et mindre forbruk ved avslutning av 2017.

Lillehammer rehabiliteringssenter:

Vakanser i driftstilskudd gjennom året på grunn av ubesatte hjemler er hovedårsaken til avviket. Det er et generasjonsskifte hos de private fysioterapeutene og det tar derfor noe tid å besette hjemlene. Alle 19,2 hjemler vil være besatt innen våren 2018.

Samhandlingsreformen – 5,2 mill. kroner

Gjennom 2017 har vi hatt en betydelig økning i antall utskrivningsklare pasienter fra Sykehuset Innlandet. Budsjettavviket knytter seg til kostnader til utskrivningsklare som kommunen ikke klarer å ta i mot. Utgiftene gjelder både dagsbøter til sykehuset og kjøp av plasser.

I 2016 hadde vi 537 døgn, mens i 2017 ble det totalt 1223 døgn. Kjøp av institusjonsplasser fra Øyer kommune har variert gjennom året, men de siste månedene har vi hatt avtale om 10 plasser. På Skogli benytter vi oss i snitt av 1-2 plasser gjennom året. Kjøp av egne korttidsplasser på KAD-avdelingen ved Lillehammer helsehus har også vært betydelig gjennom 2017.

Legehjelsetjenester – 3,1 mill. kroner

Flytting av legevakt til nye lokaler ble gjennomført 21.8.2017. Bemanningssituasjonen har vært krevende gjennom de første månedene med stor vaktbelastning på kveld og helg og overtidsbehov.

Store stillingsstørrelser gjør helgebemanningen utfordrende. Rekrutteringsproblemer med å fylle natt- og helgevaktsstillinger har medført mye overtid og vikarinneleie. Store lokaler er også mer ressurskrevende enn forutsatt. Behovet for økt bemanning er dokumentert gjennom en risiko- og sårbarhetsanalyse.

800 000 kroner av budsjettavviket skyldes vikarinneleie for fastleger i Lillehammer kommune. Rekruttering av fastleger er blitt mer utfordrende, noe som også gjelder de fleste kommuner. Det har derfor vært nødvendig å benytte vikarbyrå i en overgangsperiode for å sikre nødvendig fastlegekapasitet.

Tilrettelagte tjenester – 1,9 mill. kroner

Tilrettelagte tjenester har et negativt avvik på 1,9 mill. kroner. Det ble i 2017 planlagt og iverksatt flere omstillingsprosesser, med en beregnet økonomisk effekt. Gjennomføringen av tiltakene forutsatte omlegging av turnuser og en konsekvens ble overtallighet av ansatte. For å unngå at ansatte ble berørt av endringer flere ganger ble det en samordning av gjennomføring av tiltak og turnusendringer, som medførte utsettelse og redusert økonomisk effekt i 2017.

Barnevernstjenesten + 5,3 mill. kroner

Barneverntjenesten har et årsresultat på 5,3 mill. kroner for 2017. Dette skyldes i hovedsak færre plasseringer av barn i beredskapshjem og på institusjon enn forutsatt i budsjettet. I tillegg er det høyere inntekter enn forventet knyttet til fosterbarn, bl. a. grunnet økte inntekter på enslige mindreårige som ikke bor i bofellesskap grunnet ny tilskuddsordning.

Kultur – 2,6 mill. kroner

Lillehammer kino framkommer med et merforbruk på kr 2,6 millioner i 2017.

Inntektskravet til kinoen er krevende. Kinomarkedet endrer seg fra år til år avhengig av hva slags filmer som slippes.

En vesentlig årsak til dette er sviktende inntekter høsten 2017. Det var forventet inntekter på ca 1,8 millioner høyere enn resultatet. Høstens storselgere skulle vært Snømannen og den 12. mannen. Snømannen fikk svært dårlige anmeldelser og premieren på den 12. mann ble forskjøvet slik at hoveddelen av inntektene kommer i 2018.

Kinoen blir påført transaksjonskostnader og formidlingsgebyr ved bestilling av billetter på internett. Salget over nettet har økt mer enn forventet og gitt en ekstra kostnad på i underkant av 0,5 millioner.

Det har også vært et merforbruk i på lønn, fjernvarme mm.

Kinobesøket på Lillehammer gikk ned med 7,8% fra 2016 til 2017. Dette til tross for at kinoen ikke gjenåpnet med 5 saler før medio mars 2016.

Kinobesøket nasjonalt gikk ned med 10,3% fra 2016 til 2017.

Dokumentasjon og service – 1,1 mill. kroner

I budsjett 2017 var det forutsatt å flytte driftsmidler til pågående prosjekter i investeringsregnskapet. Prosjektene er ikke fullt ut gjennomført, og driftsmidlene er ikke overført.

Stabsfunksjoner + 1,1 mill. kroner

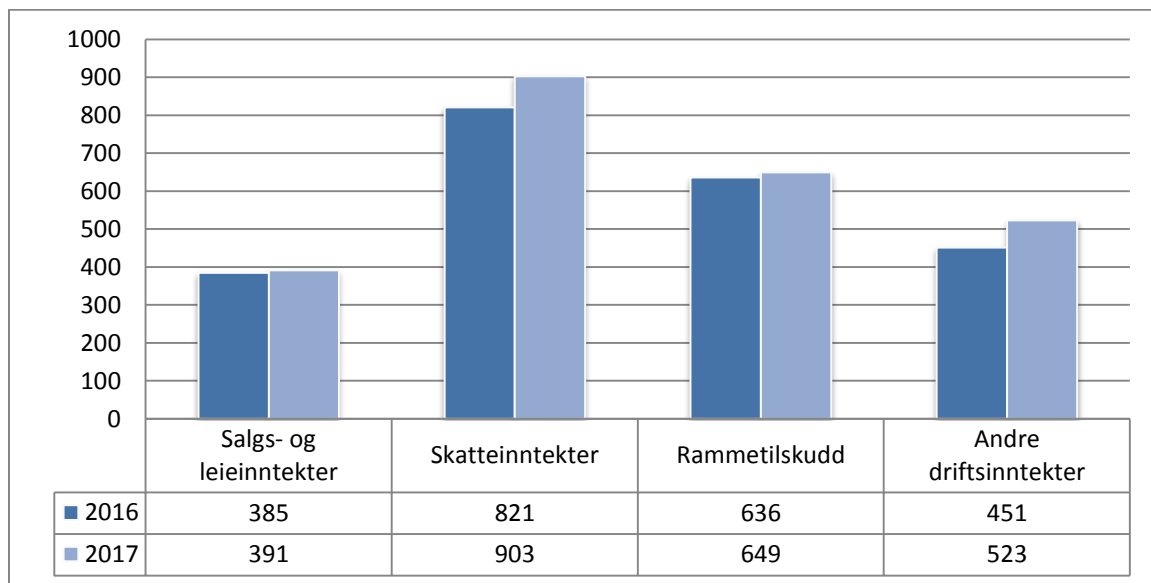
Mindreforbruket er knyttet til flere poster, blant annet er det ikke fullt ut brukt avsatte midler til E6 og intercity-planlegging.

Fellesområdet + 8,8 mill. kroner

I hovedsak er dette positive avviket knyttet til to forhold;

- Ubrukt driftsreserve 12, 5 mill. kroner.
- Det positive avviket trekkes ned av avsetning til tap på fordringer og virkelig tap på fordringer på totalt 3,7 mill. kroner. Dette gjelder kundefordringer i tillegg til vurderinger rundt eldre NAV-fordringer spesielt knyttet til sykelønnsrefusjon. Det har ikke vært budsjettert med midler til tap på fordringer.

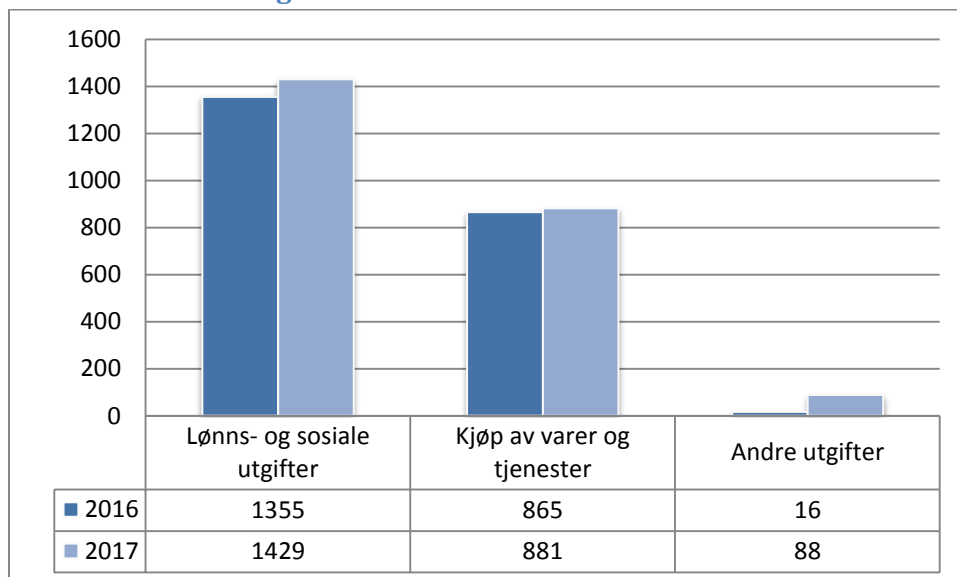
1.1.3 Totale driftsinntekter Lillehammer kommune

Figuren viser driftsinntekter for 2016 og 2017 (tall i mill. kroner).

Totale driftsinntekter for Lillehammer kommune for 2017 er 2 466 mill. kroner, tilsvarende for 2016 er 2 292 mill. kr. Driftsinntektene økte med om lag 173,5 mill. kroner eller 7,6 % fra 2016 til 2017.

1.1.4 Totale driftsutgifter

Figuren viser netto driftsutgifter for 2016 og 2017 (tall i mill. kroner).

Totale driftsutgifter for Lillehammer kommune utgjorde 2 397 mill. kroner i 2017. Driftsutgiftene har økt med 7,2 % som er betydelig høyere enn kommunal deflator på 2,5. Økning i driftsutgiftene er 0,4 prosentpoeng lavere enn økningen i driftsinntektene.

Netto driftsutgifter pr innbygger er 56 447 kr, en økning på 3 723 kr fra 2016. Sammenlignet med snittet i kommunegruppe 13, ligger Lillehammer kommune 2 418 kr høyere. Lillehammer kommune ligger 3 743kr lavere enn snittet i Oppland. Netto driftsutgifter viser driftsutgiftene inkludert avskrivninger etter at driftsinntektene, som bl.a. inneholder øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. De resterende utgiftene må dekkes av de frie inntektene som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv.

1.1.5 Netto finansutgifter

Lillehammer kommune hadde netto finansutgifter i 2017 på 90,29 mill. kroner, hvor renteinntekter og utbytte utgjør ca. 48 mill. kroner og renteutgifter og avdrag utgjør ca. 139,8 mill. kroner.

1.2 Investeringer

Kommunens bruttoinvesteringer i 2017 utgjorde 505,3 mill. kroner (jmfør Regnskap med noter 2017 – Lillehammer kommune, regnskapsskjema 2A). Dette er en økning på 172,6 mill. kroner i forhold til 2016, men det er 140 mill. kroner lavere enn budsjett. Avviket på 140 mill. kroner fordeles på bevilgningsområdene gjennom regnskapsskjema 2B.

Regnskapsskjema 2b viser brutto investeringer fordelt på bevilgningsområder. Gjennom året, bevilges og rapporteres investeringene som netto investeringer (brutto investeringer fratrukket investeringstilskudd, momskompensasjon og andre kapitalinntekter). Tallene som forklares nedenfor er derfor netto.

Netto investeringer eller bruk av lånemidler tilknyttet investeringer var totalt for 2017 budsjettet med 511,7 mill. kroner. Det er brukt lånemidler for å finansiere investeringer i 2017 på 415,3 mill. kroner eller 96,3 mill. kroner lavere enn budsjett. Hovedavvikene forklares nedenfor.

Eiendom – positivt avvik 57,5 mill. kroner - hovedposter:

Mindreforbruket er satt sammen av kapitalinntekter som ikke har vært budsjettet, reelle mindreforbruk på utgifter og periodiseringsutfordringer. Med periodiseringsutfordringer menes at større bevilgninger er gitt i egne bevilgningssaker og fordelt på aktuelle byggeår. Det er utfordrende å treffe akkurat på årsskifter i slike prosjekter. Nærmere forklaring pr prosjekt;

- Fåberggata 152/Gartnerhagen 6 har i 2017 et mindreforbruk på 50,1 mill. kroner og er alene hovedforklaringen på store ubrukte lånemidler og positivt avvik i investeringsregnskapet. Prosjektet skulle opprinnelig stå ferdig høsten 2017, men ble utsatt med ca. et halvt år til ferdigstilling i starten av 2018. Budsjettet for 2017 ble ikke justert som følge av utsettelsen. Prosjektet forventes å gå med et reelt mindreforbruk ved ferdigstilling.
- Innløsning av festekontrakter var ikke medregnet i budsjettet, og går derfor med et overskudd på 4 mill. kroner i 2017.
- Hammartun skole har et mindreforbruk mot budsjett på 6,8 mill. kroner. Avviket kommer av at byggingen ikke kom i gang som forventet i budsjett 2017. Det vises til kommunestyresak 29/18.

- EPC-ENØK investering har et mindreforbruk på 5,8 mill. kroner netto i 2017. Prosjektet er ventet å gå med overskudd på 4 mill. kroner. Det har vært noen forsinkelser rundt ferdigstilling av jobben.
- Utbygging av Jørstadmoen skole har et merforbruk i 2017 på -12,7 mill. kroner. Dette kommer av at det er flerårig bevilgning og at utbyggingen i 2017 har kommet lengre enn forventet. Det er foreløpig ikke forventet overskridelse av vedtatt total kostnadsramme.
- Kjøp av boliger og leiligheter har et mindreforbruk på 4 mill. kroner. Det bevilges årlig et beløp til dette formålet, men behovet innenfor det enkelte året vil variere. Det forventes derfor at dette overføres til 2018.

Park og idrett - positivt avvik på 3,2 mill. kroner

Positivt avvik på enkeltprosjekter skyldes at prosjektene ikke er fullført og vil bli videreført i 2018. Negative avvik på enkeltprosjekter skyldes i stor grad at prosjektene avventer spillemidler eller andre tilskudd. Avvik på enkeltprosjekter dekkes gjennom omdisponering av investeringsmidler innenfor rammen til park og idrett.

Veg og trafikk - positivt avvik på 4,8 mill. kroner

Veg og trafikk har i 2017 hatt et positivt avvik på 4,8 mill. kroner av et justert budsjett på 30,5 mill. kroner. Dette er midler som skal delfinansiere Vann og avløps saneringsarbeid i Fr. Colletsveg og som derfor vil bli overført til 2018.

Vann og avløp - positivt avvik på 7,2 mill. kroner

Vann og avløp – positivt avvik på 7,2 mill. kroner av et justert budsjett på 151,8 mill. kroner.

Vann og avløp hadde ved inngangen til 2017 avsatt 171,8 mill. kroner til investeringer. I løpet av året er dette justert ned til 151,8 mill. kroner på grunn av endret framdrift på noen planlagte investeringsprosjekter.

Lillehammer helsehus - positivt avvik på 9,7 mill. kroner

Det ble i budsjett 2017 bevilget investeringsmidler til e-romsløsning, alarmsystem og tilgangskontroll, utskifting av utstyr og generelt til velferdsteknologi. Det jobbes løpende med innføring av velferdsteknologi, men dette har ikke utløst de store investeringsmidlene foreløpig. Alarmsystem og tilgangskontrollsystem er avhengig av ny velferdsteknologiplattform. Dette jobbes det med å få på plass våren 2018. E-romsløsning innføres på Gartnerhagen 6, men dekkes av byggeprosjektet. Det er usikkert når det vil bli innført e-romsløsning på Lillehammer helsehus.

Hjemmetjenesten - positivt avvik på 4,0 mill. kroner

Det ble i 2017 bevilget investeringsmidler til elektroniske låser og generelt til velferdsteknologi. Etter en kost/nytte vurdering ble det bestemt å ikke kjøpe inn elektroniske låser. Det jobbes løpende med innføring av velferdsteknologi, men dette har ikke utløst de store investeringsmidlene foreløpig.

Rådmann vil fremme sak om overføring av ubrukte investeringsmidler til 2018 i forbindelse med 1. kvartals rapportering 2018.

Gjennom året, bevilges og rapporteres investeringene ofte som netto investeringer (brutto investeringer fratrukket investeringstilskudd, momskompensasjon og kapitalinntekter). Med denne bakgrunnen vises tabellen nedenfor i «netto investering». Tabellen viser de ti største prosjektene i 2017 målt i «netto-verdi».

1.2.1 De ti største investeringsprosjektene i 2017

Prosjekt	Tjenesteområde	Regnskap	Regulert budsjett
FÅBERGGATA 152,47 NYE OMSORGSBOLIGER	Eiendom	78 689 000	128 754 267
JØRSTADMOEN SKOLE, UTBYGGING	Eiendom	27 448 787	14 789 695
VANNFORSYNING VINGNES	Vann og avløp*	21 626 420	*
SANERING FR.COLLETSVEG	Vann og avløp*	21 418 916	*
UTVIKLING AV BOLIG-OG NÆRINGSAREAL	Eiendom	21 208 394	21 200 000
EPC-ENØK-INVESTERING	Eiendom	18 398 576	24 180 172
NY LEGEVAKT	Eiendom	18 233 077	17 467 080
SANERING HAMARVEGEN ØST	Vann og avløp*	16 234 792	*
PROSJEKT VASSDRAG	Plan og miljø	15 846 461	15 846 461
VEIUTBEDRINGER**	Veg og trafikk	9 821 357	0

*Vann og avløp investeringene er disponert fra regulert budsjetttramme på ca. 151,8 mill. kr (Opprinnelig 171,8 mill. kr)

** Prosjektet Veiutbedringer dekkes av budsjettet på diverse investeringer kommunal veg på 11,5 mill. kroner.

1.3 Lånegjeld

Kommunens totale lånegjeld ved utløpet av 2017 var 2 601,9 mill. kroner inkludert finansielle leasing kontrakter. Dette er en økning på 410,7 mill. kroner eller økning på 18,7 % i forhold til 2016.

Gjeldsporteføljen er fordelt med 59 % flytende rente og 41 % fast rente. Kommunens totale lånegjeld pr 31.12.2017 er på 105,5 % av kommunens samlede driftsinntekter i 2017, mot 95,6 % i 2016.

Det vises for øvrig til rapportering av finansforvaltning pr 31.12.2017.

Netto lånegjeld defineres som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler. Netto lånegjeld i % av kommunens driftsinntekter er ved utgangen av 2017 på 78 %. En av kommunens hovedmålsettinger er at dette måltallet ikke skal overstige 75%. Videre er lånegjeld pr innbygger er 69 496 kr. Dette er om lag 31 % høyere enn gjennomsnittet for kommunegruppe 13 som har 53 054 kr i snitt pr innbygger. Tilsvarende differanse var 14 % i 2016.

1.4 Utlån

Kommunens utlån er pr 31.12.2017 på 577,4 mill. kroner, mot 545,9 mill. kroner i 2016. Utlånene fordeler i hovedsak seg med lån til Eidsiva Energi og LGE Holding AS på hhv. 194 millioner kroner og 77 millioner kroner, samt 297,8 mill. kroner til startlån. Tilsvarende tall for startlån var 265,2 mill. kroner i 2016.

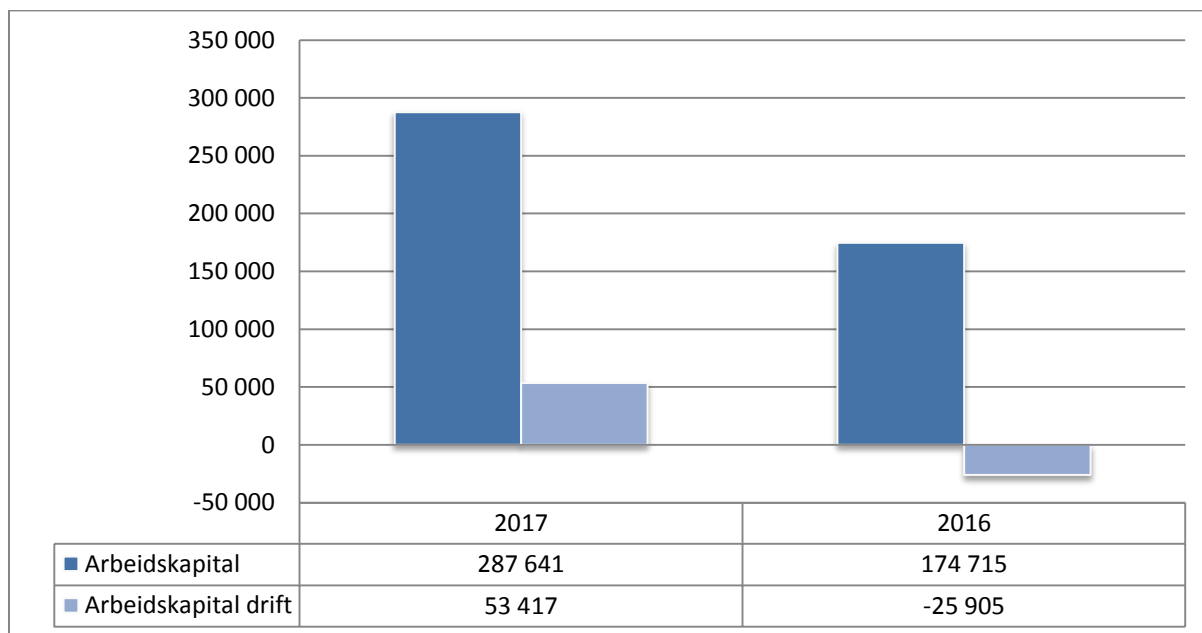
Startlån tildeles kommuner for videre utlån fra Husbanken, og skal bidra til å skaffe og sikre egnede boliger for unge og vanskeligstilte på boligmarkedet. Lånet skal være et finansieringstilbud for boligtiltak som vanligvis ikke gis lån i ordinære kredittinstitusjoner.

1.5 Likviditet og soliditet

Arbeidskapital

Kommunens arbeidskapital, beregnet som differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld korrigert for premieavvik er ved utgangen av 2017 på 287,6 mill. kroner. Dette er en forbedring i forhold til 2016 på om lag 113 mill. kroner.

Arbeidskapitalen er et mål på hvor mye større omløpsmidlene er enn den kortsiktige gjelden., og er en måte å måle likviditet på. Arbeidskapitalen bør være positiv.

Tall i 1 000 kr

Driftsdelen av arbeidskapitalen, beregnet som arbeidskapitalen fratrukket ubrukte lånemidler, kapitalfond, premieavvik og bundne driftsfond er ved utgangen av 2017 på 53,4 millioner kroner. Tilsvarende tall ved utgangen av 2016 er -25,9 millioner kroner. Dette viser en forbedring i likviditeten. Arbeidskapitalen bør være positiv, da negativ arbeidskapital er tegn på svak likviditet.

Likviditetsgrader

Forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld kalles likviditetsgraden. Nøkkeltallene viser kommunens evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser med utgangspunkt i alle eller de mest likvide omløpsmidlene.

Likviditetsgrad 1 tar utgangspunkt i alle omløpsmidlene (se Regnskap med noter 2017, Regnskapsskjema 3 Balanseregnskapet, side 12). Nøkkeltallet bør være større enn 2, fordi noen av omløpsmidlene kan være mindre likvide.

	31.12.17	31.12.16
Likviditetsgrad 1	2,14 (1,85)	1,90 (1,58)
Likviditetsgrad 2	1,04	0,76

()=korrigert for premieavvik

Likviditetsgrad 2 tar utgangspunkt i de mest likvide omløpsmidlene, og her bør nøkkeltallet være større enn 1. De mest likvide omløpsmidlene er kasse, bank og markedsbaserte plasseringer som er klassifisert som omløpsmidler, og som raskt kan omgjøres i kontanter.

Fra 2016 til 2017 har likviditeten bedret seg basert på årsskiftevurderingene, og ligger nå innenfor anbefalingen. Kommunen har fokus på god likviditetsstyring gjennom året, spesielt mht. investeringsprosjekter.

Soliditet (egenkapitalprosent og gjeldsgrad)

Soliditet kan forklare kommunens evne til å tåle tap. Egenkapitalprosenten gir informasjon om hvor stor andel av kommunens samlede eiendeler som er finansiert med egenkapital. Jo høyere egenkapitalprosent, desto bedre er soliditeten men ett normtall kan være minst 30 %.

	31.12.17	31.12.16
Egenkapitalprosent	19,4 %	18,6 %

Beregnet egenkapitalprosent per 31.12.17 viser at Lillehammer kommune har en noe begrenset evne til å tåle tap/dekke merforbruk.

Gjeldsgrad viser forholdet mellom gjeld og egenkapital, og er et nøkkeltall som synliggjør kommunens økonomiske handlefrihet. Gjeldsgraden bør være under 5.

	31.12.17	31.12.16
Gjeldsgrad	4,1	4,4

I de kommunale regnskapsforskriftene er det ikke fastsatt anbefalinger med hensyn til hvor høy egenkapitalprosenten, likviditetsgraden eller hva gjeldsgraden bør være. Man bør imidlertid være observant på utviklingen i disse indikatorene. Et betydelig høy investeringsnivå med tilhørende høyt låneopptak kan over tid føre til svekket soliditet.

1.6 Fondsmidler

Størrelsen på kommunens frie fondsmidler gir uttrykk for kommunens handlingsrom til å finansiere investeringer samt å dekke opp uforutsette utgifter eventuelt svikt i inntekter.

Fondsoversikt (Tall i mill. kroner)	Saldo 01.01.17	Endring	Saldo 31.12.17
Driftsfond			
Frie driftsfond	26,7	74,7	101,4
Disposisjonsfond	15,0	71,8	86,8
Kommunalt utviklingsfond	1,5	-0,5	1,0
Forsikringsfond	0,4	0,1	0,5
Sum andre ubundne driftsfond	9,8	3,3	13,1
Bundne driftsfond	123,4	-7,7	115,7
Næringsfond	0,5	0,0	0,5
Vannfond	27,0	2,4	29,4
Avløpsfond	49,4	-2,8	46,6
Kulturfond	2,1	0,1	2,2
Sum gave- og minnefond	2,0	0,1	2,1
Sum andre bundne driftsfond	42,4	-7,5	34,9
Investeringsfond			
Frie investeringsfond	6,2	-1,2	5,0
Kapitalfond	0,4	0,0	0,4
Utviklingsfond kraftfusjon	4,6	0,0	4,6
Sum andre ubundne investeringsfond	1,2	-1,2	0,0
Bundne investeringsfond	21,8	8,9	30,7
Tilfluktsromsmidler	4,4	0	4,4
Frikjøpsfond	1,3	0	1,3
Forvaltningslånefond	11,4	9,8	21,2
Idrettsfond	3	0	3
Sum andre bundne investeringsfond	1,7	-0,9	0,8
Sum fond	178,1	74,7	252,8

Tabellen viser at sum fondsmidler er 74,7 millioner kroner høyere per 31.12.17 enn ved inngangen av året. Bundne driftsfond er redusert med om lag 7,7 millioner kroner, mens ubundne driftsfond er økt med omlag 74,7 mill. kroner.

For ytterligere spesifikasjoner for fond pr 31.12.2017 vises til regnskapets note 12 jf Regnskap med noter 2017 – Lillehammer kommune.

1.7 Oppsummert status økonomi

Status på driftsstørrelser, likvider og fond tilsier at Lillehammer kommunes økonomi fortsatt er utfordrende. Fond som buffere for framtidige utfordringer har bygget seg opp gjennom 2017, men er fortsatt for lave i forhold til Lillehammer kommunes langsiktige målsettinger. Lillehammer kommune

må framover tilpasse driften til de inntektene kommunen har til rådighet og bygge en solid økonomi ved styrking av fond (egenkapital). Økonomi- og handlingsplan 2018-2021 og Budsjett 2018 fortsetter fokuset for bygging av en solid økonomi.

Tiltak som har løpende fokus framover er:

- Tett oppfølging av mål og handlingsregler innenfor driftsbudsjett, fondsoppbygging og opptak lån/investeringsbegrensinger – jamfør økonomi og handlingsplan
- Gradvis økende mindreforbruk/overskudd kommende år– jamfør økonomi og handlingsplan
- Tilrettelagt kompetanseoppbygging med fokus på å holde kostnadene innenfor tildelt budsjetttramme for ledere med behov for kompetansebygging.
- Ekstra administrativt fokus og oppfølging på tjenester som av forskjellige årsaker anses å ha risiko knyttet til sitt budsjett.

2 Likestilling

2.1 Lønn og kjønn

Lillehammer kommune hadde pr. 31.12.17 1846,77 årsverk fordelt på 2 493 stillinger 2280 ansatte. Beregningsgrunnlaget for årsverk, stillinger, ansatte og lønn tar utgangspunkt i alle som har en stillingsprosent i faste eller midlertidige stillinger.

Aldersgruppe	Kjønn	Gjennomsnittslønn 2017	Gjennomsnittslønn 2016
0-19	Kvinner	327 327	295 928
	Menn	333 300	296 767
	Gjennomsnitt	328 322	296 018
20-29	Kvinner	366 398	362 251
	Menn	349 596	349 862
	Gjennomsnitt	362 056	358 870
30-39	Kvinner	446 111	438 917
	Menn	428 715	417 988
	Gjennomsnitt	440 410	432 390
40-49	Kvinner	478 064	456 694
	Menn	491 021	477 688
	Gjennomsnitt	481 248	461 672
50-59	Kvinner	471 074	452 839
	Menn	486 966	478 493
	Gjennomsnitt	475 193	459 293
60-69	Kvinner	466 503	452 277
	Menn	498 585	487 190
	Gjennomsnitt	474 498	461 208
70+	Kvinner	378 533	347 560
	Menn	391 700	308 500
	Gjennomsnitt	381 825	332 913
	Gjennomsnitt kommune	451 497	436 881

Tabell viser gjennomsnittslønn fordelt på aldersgruppe og kjønn

	Kvinne	Mann
Rådmann inkl kommunalsjefsnivå	43 %	57 %
Tjenesteområdeledernivå	56 %	44 %

Tabell viser kjønnsfordeling per ledernivå

Tabellen viser kjønnsfordeling i forhold til ledernivå. Gjennomsnittlig for toppledernivå (rådmann, kommunalsjefer- og tjenesteområdeleder) er kvinnelig lederandel på 43 %. Andel kvinner utgjør forøvrig om lag 75 % av kommunens ansatte.

2.2 Diskriminering og likestilling

De mest sentrale overordnede tiltakene for å redusere diskriminering og likestilling er knyttet til;

Ansettelsesprosesser; Kommunen har et uttalt ønske om å være i takt med samfunnet for øvrig når det gjelder sammensetning av ansatte. I standard utlysningstekst står følgende; «Lillehammer

kommune skal i størst mulig grad avspeile mangfoldet i befolkningen. Vi oppfordrer kandidater til å søke uansett alder, kjønn, funksjonshemming, kulturell og etnisk bakgrunn.»

Lærlinger; Kommunestyret har i vedtatt lærlingestrategi, besluttet en dobling i inntak av lærlinger i kommende 4 års periode.

Lokal IA-avtale; Kommunen bidrar med arbeidspraksisplasser for personer som har behov for utprøving av arbeids- og funksjonsevne.

Arbeidstrening og språkopplæring på arbeidsplasser for innvandrere og flyktninger; Godt samarbeid og gode resultater har satt ekstra fokus på dette arbeidet i samarbeid mellom NAV, kommunens tjenesteområder og Lillehammer Læringscenter.

Mobbing, trakassering og uønsket seksuelle oppmerksomhet; I forbindelse med #metoo kampanjen høsten 2017, ble hjelpeverktøy for gjennomføring av vernerunder endret. Under tema psykososiale arbeidsforhold ble uønsket seksuell oppmerksomhet oppført som stikkord. Arbeidsmiljøutvalget har besluttet revidering av gjeldende varslingsrutine, med bakgrunn i ny lovgivning. Rutine for varsling og saksbehandling knyttet til mobbing, trakassering og uønsket seksuelle oppmerksomhet vil inngå i dette. Arbeidet fullføres i 2018.

Handlingsplan og tiltak for bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interseksualitet (LHBTI) i Lillehammer; I 2016 ble det etablert et samarbeidsprosjekt med LHBTI om utvikling av ny og mer konkret handlingsplan, og tiltakskjeder innen ulike tjenester. Det er et særlig rettet fokus inn mot skole, barnehage og skolehelsetjeneste. Dette arbeidet er videreført i 2017.

Lillehammer kommune vil videreføre tiltak for å redusere diskriminering med fortsatt fokus på prosessene over.

3 Betyggende kontroll og etisk standard

3.1 Etisk standard

Personalhåndboka til Lillehammer kommune har et eget kapittel om verdier og etikk, hvorav deler fokuserer direkte på de etiske retningslinjene for kommunens ansatte. Verdier og etikk er tema på obligatoriske introduksjonsmøtene for nyansatte. Det gjennomføres også obligatorisk informasjonssikkerhetskurs.

Kommunens kvalitetssystem innehar retningslinjer knyttet til etikk og etiske refleksjoner innen konkrete områder og fag. For tjenester tilknyttet helse, omsorg, og barn er også Veilederen.no gjort tilgjengelig på kommunens intranett, som nettbasert oppslags- og kursverktøy. Verktøyet er åpent for alle.

Alle tjenesteområder har også tilgang til refleksjonskort som skal brukes internt for å fremme diskusjon og refleksjon knyttet til høy etisk standard. Temaene dreier seg om verdigrunnlag, spesifikke problemstillinger og personlig adferd.

3.2 Internkontroll

Det administrative kvalitets- og internkontrollrådet har som hovedoppgaven å utvikle kvalitetsarbeidet slik at Rådmannen sikrer styring, måloppnåelse og etterleving av lover og forskrifter. Kvalitet- og Internkontrollarbeidet er en del av styringsdialogen i ordinær ledelse, og virksomhetsstyring.

Kontinuerlig forbedringsarbeid skal prege alle kommunens prosesser. Dette innebærer at det etableres system, kultur og kunnskaper i organisasjonen som sikrer fokus på arbeid med kvalitet- og internkontroll.

For å kunne forebygge uønskede hendelser, er det viktig med tilgang på god styringsinformasjon innenfor de risikoområdene som er avdekket gjennom risiko- og sårbarhetsanalyser på tjenesteområdenivå og tjenesteovergrepene funksjoner.

Fokusområder har i 2017 vært:

- Deltagelse i KS pilot: Intern kontroll
- Innføre og implementere ny plattform i kvalitetssystemet TQM
- Kompetanseheving i organisasjonen om kvalitet- internkontroll.
- Bistå organisasjonen ved tilsyn fra eksterne myndigheter.
- Etablere og følge opp rutiner ved oppfølging av gjennomførte tilsyn.
- Innføre aktiv bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser i hele organisasjonen.
- Etablere regionalt kvalitet- og internkontroll samarbeid.

Disse fokusområdene vil bli videreført samtidig som det for 2018/19 skal utarbeides og utvikles.

- Intern kontroll som ledermetode i utvikling av tjenestetilbudet
- Årlig plan med milepæler for kommunens kvalitets og internkontrollarbeid.
- Utvikle det regionale samarbeidet med kvalitet- og internkontroll

4 Kommunale samarbeid

4.1 Fellesenhets økonomi

Fellesenhets økonomi leverer regnskaps- og lønntjenester til kommunene Gausdal, Lillehammer og Øyer. Enheten ble etablert som en fellesenhets for kommunene i 2008 hvor Lillehammer er vertskapskommune. Det føres også regnskap for kirkelige råd og en del foretak og legater med tilknytning til kommunene. Enheten har i 2017 hatt 19,1 årsverk til løpende drift og er organisert med en lønnsavdeling, en fakturaavdeling og en regnskapsavdeling hvor hver avdeling ledes av en fagleder. Fellesenhets økonomi leverer tjenester i tråd med oppdragsavtalen vedtatt av de tre samarbeidene kommunene. I 2017 har det bl.a. vært fokus på oppgradering av økonomisystemet Agresso til en nyere versjon samt videre utvikling av Agresso i form av å digitalisere, effektivisere og øke kvaliteten. Det er påstartet flere prosjekter i forhold til automatiske integrasjoner mot forsystemer. En mer effektiv utnyttelse av økonomisystemet er et arbeid som vil pågå videre fremover.

4.2 Innkjøp

Innkjøp er en 3-1 funksjon hvor Lillehammer kommune har inngått tjenesteavtale med Øyer og Gausdal kommuner. Det er et 3-1 funksjon hvor Lillehammer er vertskap, men avtalen følger ikke direkte kommunelovens samarbeidsbestemmelser i §§ 27 eller 28. Innkjøpskontoret hadde i 2017 en bemanning på 4 årsverk.

Innkjøpskontoret gjennomfører anbudskonkurranser for etablering av felles rammeavtaler der samordning er hensiktsmessig mellom kommunene og/eller mellom sektorer/virksomhetsområder. I de tilfeller enheter i kommunene selv gjennomfører anbudskonkurranser, bistår innkjøpskontoret med råd og veiledning. Lillehammer, Øyer og Gausdal kommuner inngår i innkjøps samarbeidet INNOFF sammen med Oppland fylkeskommune, Sør-Fron, Ringebu og Nord-Fron kommuner.

Innkjøp har gjennom flere år ført statistikk over omsetning fra rammeavtaleleverandører.

For 2017 økte omsetningen fra 2016 med 55 MNOK til samlet nær 560 MNOK.

Kjøp fra avtaleleverandører fordeler seg for 2017 med Lillehammer 72,5% (68 %), Øyer 9,5% (13 %) og Gausdal 18% (19 %) - andel fra 2016 i parentes.

4.3 Lillehammer Region Brannvesen

Lillehammer Region Brannvesen er et samarbeid mellom Gausdal, Lillehammer og Øyer kommuner. Organisert etter kommunelovens § 27. Samarbeidet omfatter brann- og feiervesenet. Lillehammer Region Brannvesen leverer tjenester i tråd med oppdragsavtalen vedtatt av de tre samarbeidene kommunene. Brannvesenet hadde mange og tunge oppdrag i 2017. Totalt 1124 hendelser for brann- og redning i alle 3 kommuner. Det som kan nevnes er en større brann i Storgata hvor store ressurser fra eget og andre brannvesen ble satt inn i slokningsarbeidet. Brannen fikk nasjonal oppmerksomhet. Forebyggende avdeling jobbet mye med befaringer/tilsyn av bygningsmassen i den verneverdige bebyggelsen i Storgata i etterkant av brannen. Vi har også gående et prosjekt rundt brannsikkerheten hos «risikoutsatte grupper». Dette er et samarbeid med andre kommunale etater.

4.4 Legevakt

Samarbeid mellom kommunene Gausdal, Lillehammer, Øyer, Ringsaker og Ringebu samt nattvaktsordning for Nord-Fron og Sør-Fron.

Lillehammer interkommunale legevakt flyttet 21. august 2017 inn i nye lokaler utbygd ved Sykehuset Innlandet(SI) Lillehammer.

4.5 KAD (Kommunale akutte døgnplasser – Øyeblikkelig hjelp)

Samarbeid mellom kommunene Gausdal, Lillehammer, Øyer, nordre Ringsaker, Ringebu, Sør-Fron og Nord-Fron.

Det er etablert en prosess som skal sørge for flytting av inntil fem plasser til Lillehammer interkommunale legevakt innen 1.6.2018.

4.6 Intermediære plasser

Samarbeid mellom kommunene Lillehammer, Gausdal, Øyer og Ringebu. Finansieringsandel for intermediært tilbudet ved Lillehammer Helsehus er fordelt iht. vertskommuneavtale. Tolv senger er lokalisert ved Lillehammer helsehus sammen med KAD-senger.

4.7 Samhandlings- og utviklingsenheten

Samarbeid mellom kommunene Lillehammer, Gausdal, Øyer og Ringebu. Alle kostnadene vedrørende basisbemanningen i Samhandlingsenheten finansieres med like deler på hver kommune, i tråd med vertskommuneavtalen av mars 2013. Kostnadene til funksjonen sykehjemsoverlege og fastlegesykepleieordningen finansieres etter folketall.

4.8 Lillehammer-region vekst (LRV)

Lillehammer, Gausdal og Øyer kommuner har samlet sine næringsutviklere i en felles enhet. Enheten er lokalisert i Hub LHMR, et kontorfellesskap midt i Lillehammer sentrum, og går under betegnelsen Lillehammer-regionen Vekst. Lillehammer-regionen Vekst skal være en felles "inngangsdør" for utvikling av næringslivet i Lillehammer-regionen, i vid forstand, samt en katalysator for vekst i regionen. LRV har ansvar for kommunenes etablererveiledning, er sekretariat for næringsforeningene i regionen, og er saksbehandler for søknader til kommunenes næringsfond. LRV jobber aktivt med å tilrettelegge for videreutvikling av eksisterende bedrifter og nyetableringer, og er et viktig bindeledd mellom næringslivet i regionen og kommunenes administrative og politiske ledelse.

Gjennom en rekke prosjekter, initiativer, og samarbeid jobber LRV langsiktig og målrettet sammen med næringslivet i regionen for å bidra til vekst.

4.9 Idrett i skole

Samarbeid mellom kommunene Lillehammer og Gausdal innenfor temaet idrett i skole.

4.10 NAV

NAV har som oppdrag å fremme sosial og økonomisk trygghet og bedre levekårene for vanskeligstilte i kommunen. Gjennom ulike former for tiltak skal vi gi den enkelte mulighet til å klare seg selv så vel økonomisk som sosialt gjennom en aktiv og meningsfylt tilværelse ut fra sine forutsetninger.

Og ved å gi økonomisk rådgivning skal vi bidra til at enkeltpersoner med store betalingsvansker kan få oversikt og mestre sin økonomi. NAV skal også motvirke at brukere har lengre stønadsløp enn nødvendig og bidra til at de raskest mulig blir selvforsørget gjennom eget arbeid. NAV Lillehammer-

Gausdal har også sist år hatt en god utvikling på oppfølging av prioriterte målgrupper – ungdom, langtidsledige, brukere med nedsatt arbeidsevne og fremmedspråklige.

2017 har vært preget av nytenkning og innovasjon. Enheten er styrende og delaktig i en rekke utviklingsprosjekt. Noen finansiert fra fylkesmannen og andre gjennom forskningsmidler. Kontoret har også vært et av de første kontorene i landet som har tatt i bruk mobile løsninger for veilederne, og har av den grunn vært brukt som referansekontor i fylket, men også nasjonalt.

I tillegg til nytenkning, har kontoret videreutviklet samarbeidet med øvrige kommunale tjenesteområder, hatt fokus på intern utvikling og organisering etter sammenslåingen mellom Lillehammer og Gausdal og fortsatt et konstruktivt samarbeid med bedrifter for å inkludere flere i arbeid og for at rekruttering av arbeidskraft skal bli enklest mulig.

NAV Lillehammer-Gausdal har hatt god kontroll på kostnadene knyttet til kontordrift av tjenesten både på det kommunale og det statlige driftsregnskapet. Sluttresultatet på utbetaling til livsopphold ble på 25,07 mill i 2017 som er en reduksjon fra resultatet i 2016 (26,33 mill). NAV Lillehammer-Gausdal har arbeidet godt med forbedringer knyttet til kvalitetssikring av sine tjenester. Det er grunn til å tro at dette arbeidet bidrar til å holde kostnadene til sosialhjelp på et lavere nivå.